

γιονίζω Πόντ. (Οίν.)

Κατὰ Ἀνθ. Παπαδόπ., Λεξ. Ποντ. διαλ., ἐκ τῆς αἰτ. γιόντ τοῦ οὐσ. γιόντ.

Γεννῶ, τίκτω, ἀποκτῶ υἱόν: Νὰ μὴ σώνης καὶ νὰ μὴ γιονίσσης (ἀρά).

γιοντζαλίκι τό, Μακεδ. (Βέρ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γιόντζας καὶ τῆς Τουρκ. κατὰλ. -λίκι.

Ἀγρὸς φυτεμένος μὲ τριφύλλι, γιόντζαν, τὸ ὅπ. βλ.

γιοντζᾶς ὁ, Βιθυν. (Παλλαδάρ. Προῦσ.) Ἴων. (Γκριτῶν.) γιουντζᾶς Μακεδ. (Δρυμ.) γιόντζας Μακεδ. (Νέο Σούλ.) γιογκᾶς Λεξ. Περιδ. Βυζ. Μπριγκ. γιουντζᾶς Θράκ. (Ἀμόρ.) Μακεδ. (Ἀλισταράτ. Ἀρέθουσ. Μεσορ. Νιγρίτ. Σταν.) γιόντζᾶ ἡ, Καππ. (Φλογ.) γιόντζα Μακεδ. (Βογατσ. Βόιον Δαμασκ. Δοξᾶτ. Μικρὸ Σούλ.) γεντζᾶ Πόντ. (Ἰμερ. Λιβερ. Χαλδ.) γεντσᾶ Πόντ. (Κρώμν.) γέντσα Πόντ. (Τραπ.) λιόντζια Μακεδ. (Σιάτ.) λόντζα Μακεδ. (Βογατσ.) γιόντζᾶ τό, Μακεδ. γιούντζᾶ Μακεδ. (Ἀνω Κώμ.) Πληθ. γεντζᾶδας τά, Πόντ. (Ἰμερ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. yonca = τριφύλλι.

Τὸ φυτὸν τριφύλλι, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Ἡ γιουντζᾶς βγάβ' λουλούδ' τοῦ Μάη καὶ μουσκουβουλάει Μακεδ. (Δρυμ.) Ἰγὼ πρῶτους ἐφίρα τ' γιόντζα στοὺ Δουξᾶτου ἀπὲ τῇ Γαλλία Μακεδ. (Δοξᾶτ.) Πῆρι τ' κουσᾶ καὶ πῆγι νὰ κουσᾶ τοῦ γιόντζα (κουσᾶ = δρεπάνι, κουσᾶθ = θερίση) Μακεδ. (Νέο Σούλ.) Συνών. μηδική, τριφύλλι.

γιόξα σύνδ. Α. Κρήτ. (Βιάνν. Κριτσ.) Δ. Κρήτ. Κύπρ. Λυκαων. (Σίλ.) Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Πόντ. (Ὁφ. Τραπ. Χαλδ.) Τσακων. (Χαβουτσ.) γιόχσα Καππ. (Μισθ. Φάρασ.) Πόντ. (Χαλδ.) γιόχτσα Καππ. (Μισθ. Φάρασ.) ὄξα Θράκ. (Ἀμόρ.) Κύπρ. (Λευκωσ. Πεδουλ.) ὄξᾶ Κύπρ. (Λευκωσ. Μένεικ. κ.ά.) γιόξιμ Μακεδ. (Σιάτ.) γιόξαμου Κρήτ. (Βιάνν. Κριτσ.) γιάξαμου Ἰκαρ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. yoksas = εἰδεμή, ἄλλως. Ὁ τύπ. γιάξαμου πιθαν. κατὰ σύμφυρσιν τῶν γιᾶ καὶ γιόξα καὶ προσθήκην τοῦ ἐρωτημ. μου (τουρκ. mu).

1) Ὁ διαζευκτ. σύνδ. ἢ ἐνθ' ἄν.: Ἐγὼ ἔμουν γιόξα ἐσύ; Πόντ. (Τραπ.) Ἀντζελοθωρεῖς ὄξα ἐλαώτης; (βλέπεις διαβόλους ἢ ἐσεληνιασθῆς; πρὸς τὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ σφοδροῦ ψυχικοῦ πάθους, παροξυσμοῦ κ.τ.τ.) Κύπρ. Ἐφήθην τὸ φαῖν ὄξᾶ ἀκόμα; αὐτόθ. Einda γλυκόθ-θέλεις; φοινίτзин ὄξα χρυσόμηλον; αὐτόθ. Ἐν πλάσμα ὄξᾶ χτηνό; (πλάσμα = ἄνθρωπος) αὐτόθ. Ἐν-νὰ πάης ὄξα ἐν-νὰ μέμ πάης; αὐτόθ. Ἐν-νὰ ῥτης σίουρα πιθαύριο νὰ φᾶμεν ὄξα νὰ μέσ σὲ περιμένω; (πιθαύριο=μεθαύριο) Κύπρ. (Λευκωσ.) Καταλάβεις ὄξᾶ ἐν gatalάβεις; (καταλαβαίνεις; ἐννοεῖς; ἢ δὲν ἐννοεῖς;) Κύπρ. (Μένεικ.) Λαλεῖ του τούτη ὄξα τούτη, (ἐκ παραμυθ.) αὐτόθ. Λιαρὸ ναι γιόχσα χᾶη; (γερός εἶναι, ζῇ ἢ πέθανε;) Καππ. (Μισθ.) Ἀ δοξέγκο γιόξα ἄζαρβέγκο; (ἢ δεξιὰ ἢ ἡ ἀριστερά;) Τσακων. (Χαβουτσ.) || Ἀσμ.

Eida ῥεις, κόρη, καὶ γριγιᾶς, κόρη, καὶ ἀναστενάζεις; βάς τὸ νερὸ λυπήθηκες, γιόξαμου μένα ἄρᾶτης; Κρήτ. (Κριτσ.)

Εἶσαι τοῦ δοῦ γλομός ὄξᾶ τοῦλ-λιου καμένος; (δοῦ = ἡσκίου, σκιᾶς, γλομός = χλωμός, λιου = ἡλιου εἶσαι χλωμός ἀπὸ τὴν σκιάν ἢ ἡλιοκαμένος; ἐκ παραμυθ.) Κύπρ.

Ἐσὲν τὰ ροῦχα σου βάρυναν γιόχσα τ' ἄσ-σημικά σου Καππ.

Κοιμᾶται γῆ νειρεύεσαι γιόξαμου φαίνεται σου Κρήτ. (Βιάνν.)

Ἐπόμειν' ἡ ἀγάπη σου ῥ τὸ μάτι μου ν-ἀσπράδι τσαι δὲν ἱμπλέπω πιδ νὰ δῶ μέρα ναι γιόξα βράδν Μεγίστ.

Καὶ πολοῦται ὁ πασᾶς τῆς Ἐμινῆς καὶ λέει: ἦταν μὲ τὸ ἀσταγιὸν ὄξα μὲ τὴν βουλήν σου κα' ἐμπῆκεν ὁ Γκιουόρογλους μέσα εἰς τὴν αὐλήν σου; Κύπρ. 2) Εἰμή, ἐκτὸς ἐάν, ἄλλως, ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει Κύπρ.: Ἀσμ.

Ἐν παραιτῶ πὺν λόου της ὄξα νὰ μὲ σκοτώσουν.

Κεῖνος λαλεῖ του δὲν εἶναι καὶ γιὰ τὰ δυὸ μου νύχια, ὄξᾶ κα' ἐσοῦνι Τ-τοουλιῇ ἀκούεις τὰ φουμίχια

(φουμίχια = ἐπαινοί). 3) Ἀρχε, μήπως Κύπρ. (Λευκωσ.) Μακεδ. (Σιάτ.): Τὸν καρτσιροῦμι γιόξιμ θὰ νὰ ῥθ'; Σιάτ. Μέφ-φάης, ρὲ μουσουτῶρη, ὄξᾶ νομίζεις ἐν νὰ σπάσω μαζῖς σου (μουσουτῶρη = δύσκολο, ἐκλεκτικὸς εἰς τὸ φεγγητόν, σπάσω = σκάσω) Λευκωσ.

γιοξούλι τό, Προπ. (Ἀρτάκ.)

Ἀγνώστου ἐτύμου.

Τὸ χνούδι ποὺ ἔχουν εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειάν των λίθοι σφηνωμένοι εἰς τὸ ἔδαφος: Αὐτὲς οἱ πέτρες ὅλο γιοξούλια ἔχ'να, δὲν εἶναι παστρικάς γιὰ τὴ δουλειά μας δὲν κά-νουνα.

γιοπυριᾶ ἡ, ἀμάρτ. γιοπ-πυριᾶ Ρόδ. ὅπ-πυριᾶ Ρόδ. Ἐκ τοῦ οὐσ. γιόπυρος, κατὰ τὰ ἄλλα εἰς -ι ἄνόμενα φυτῶν.

Γιόπυρος, τὸ ὅπ. βλ.

γιοπυρος ὁ, ἐνιαχ. γιόπ-πυρος Ρόδ. γιόπ-πυρας Ρόδ. γιόπ-πυρο Ρόδ. (Ἀρχάγγ. Κοσκιν. κ.ά.) λίπυρον τό, Κέως Κύθηρ. Σύρ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. αἰγίπυρος.

1) Τὸ φυτὸν Ὀνωνὶς ἢ ἀκνυθώδης (Ononis spinosa), τῆς οἰκογ. τῶν Ψυχανθῶν (Papilionaceae) ἐνθ' ἄν. Συνών. ἀγκάθι βόιδινο, ἀνωνίδα, γαλινιά, παλαμωνίδα. 2) Ἀγρὸς ἄγονος καὶ ἄφορος, ὅπου πιθαν. φύονται τέτοιου εἶδους φυτὰ Ρόδ.

γιοργά ἐπίρρ. Ἴων. (Κρήν.) Κάρπ. Κάσ. Κρήτ. (Ἀβδοῦ, Ἀγιος Γεώργ. κ.ά.) Μύκ. Πελοπ. (Δίβρ. Ἡλ. Καλάβρυτ. Ὀλυμπ. Παιδεμ. κ.ά.)—Λεξ. Βάιγ. γιόργα Θράκ. (Σηλυβρ.) Πελοπ. (Ἀρχαδ.) γιοργοῦς Μέγαρ. γιοργὰ Πελοπ. (Κορινθ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. yorga = τριποδισμός, βάδις κατὰ τριποδισμόν. Ὁ Σομ. παραθέτει τὴν λ., ἀλλὰ παραπέμπει ἐσφαλμένως εἰς τὸ γοργά.

1) Ἐπὶ ἵππων καὶ γενικῶς ἐπὶ ὑποζυγίων, τριποδιστί: τρόπος βαδίσματος, κατὰ τὸν ὅποιον τὸ ζῶον βαίνει ταχέως καὶ ρυθμικῶς, μετὰ ἀπὸ εἰδικὴν ἀσκήσιν ἐνθ' ἄν.: Γιοργὰ προπατεῖ ἡ φορὰ σου Κρήτ. Ἐκαβαλλίκεψα τὸ γάδαρο καὶ τότε ἴαλωνα γιοργὰ (ἴαλωνα = ἔκκα να τρέχη) Κρήτ. (Ἀβδοῦ) Τὸ μουλάρι δὸν πάει γιοργὰ Κρήτ. Τοῦτο τὸ ζῶ πάει γιοργὰ Ἴων. (Κρήν.) Τ' ἄλογό μου πάει οὔλο γιοργὰ Πελοπ. (Δίβρ.) Συνών. ραβάνι. 2) Ἐπὶ ἀνθρώπων, ταχέως, ὡσάν μὲ καλπασμόν Κρήτ. Μέγαρ. Πελοπ. (Παιδεμ. κ.ά.): Κάμε γιοργὰ (σπεῦσον) Πελοπ. Μοῦ ῥθε γιοργοῦς τσαι λήορα Μέγαρ. || Φρ. Ἐγὼ δὰ σὲ κάμω νὰ πηαίνης γιορ-

γά (ἐπὶ ἀνθρώπου ζωηροῦ καὶ ἀτάκτου, σὲ ἀναγκάζω νὰ ὑπακούσης, σὲ χαλινάγωγῳ) Κρήτ. "Ὅ,τι πόχτησε ὁ γέρο Μήτρος τὸ μάθανε γιοργὰ κεῖν' οἱ προκομμένοι οἱ γιοῖ του μὲ τίς τεμπελιές καὶ τὸ φάντε (μάθανε γιοργὰ = σπατάλησαν, φάντε = φάντης, δηλαδὴ χαρτοπαίγνιον) Παιδεμ. β) Μετὰ προσοχῆς, σιγὰ Πελοπν. (Κορινθ.): Γιεργά-γιεργά! (πρόσεχε, σιγὰ-σιγά!)

γιοργάδα ἡ, Κεφαλλ. Πελοπν. (Ἀρχαδ. Βερεστ. Βούρβουρ. Γαργαλ. Γεράκ. Δίβρ. Καλάβρυτ. Κάμπος Λακων. Καρδαμ. Κόκκιν. Μαζαίικ. Μανιάκ. Μεσσην. Σκορτσιν. Τριφυλ.) Σκυρ. — Λεξ. Βλαστ., 335 γιοργάδα Στερελλ. (Ἀράχ. Λεπεν. Παρνασσ. Φθιώτ. Φωκ.) γιοργιάδα Σάμ. γιεργάδα Πελοπν. (Αἰγιάλ. Ἀχαΐα Κορινθ. Τρίκκ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γιοργᾶς καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -άδα (II), πβ. ἀμαξάδα, καρροτσάδα κ.τ.τ., ἢ κατὰ τὸ συγγενικὸ γρηγοράδα.

1) Γιοργᾶς, τὸ ὅπ. βλ., Πελοπν. (Ἀρχαδ. Βερεστ. Βούρβουρ. Γεράκ. Δίβρ. Καλάβρυτ. Κάμπος Λακων. Καρδαμ. Κόκκιν. Μαζαίικ. Μεσσην. Σκορτσιν. Τρίκκ. Τριφυλ.) Σάμ. Στερελλ. (Ἀράχ. Λεπεν. Φθιώτ. Φωκ.) — Λεξ. Βλαστ. ἐνθ' ἄν.: Τὸ μουλᾶρι ἔχει ὠραία γιοργάδα Κάμπος Λακων. Συνών. φρ. Τὸ μουλᾶρι ἔχει ραβάνι ἢ πάει ραβανιστά. Τὸ ἄλογο ἔβγαλε γιοργάδα Ἀρχαδ. Τὸ ἄλογο ἔβγαλε νὰ καλὴ γιοργάδα Βούρβουρ. Αὐτὸς βγάνει γιεργάδα τ' ἄλογου του Τρίκκ. || Φρ. Φόντε πέθουνε λεφτά 'ς τὰ χέρια του, τὰ μαθαίνει γιοργάδα (μόλις εἰσπράξῃ χρήματα, τὰ σπαταλᾷ) Δίβρ. Βγάλε-κάνε γιοργάδα (σπεῦσε εἰς τὸ ἔργον σου) Ἀράχ. Τὸν ἔβαλε μπρὸς καὶ τοῦ βγάλε γιοργάδα (τὸν ἐπίεσε εἰς τὸ ἔργον του) Γεράκ. Τὸν ἔμαθε γιοργάδα (συνών. μὲ τὴν προηγουμ.) Γαργαλ. "Ἐννοια σου καὶ θὰ σὲ μάθω γὼ γιοργάδα (θὰ σὲ τιμωρήσω) Δίβρ. || Ἄσμ.

Τὶς μεγάλες Ἀποκριές | στέκουντ' οἱ ψωλές ὁρθές
καὶ τὴν Τυρινὴ βδομάδα | πᾶνε τὰ μουνιὰ γιοργάδα
Γαργαλ. Συνών. ραβάνι. β) Ἐπιτηδειότης, ἐπιδεξιότης Πελοπν. (Αἰγιάλ. Ἀχαΐα Στερελλ. (Παρνασσ.): Νὰ δῆς μὲ τί ὠραία γιεργάδα τὸ κατάφερε τὸ ἀλέτρι Αἰγιάλ. Μὲ γιεργάδα ἐκλάδεψε τὴ σταφίδα αὐτόθ. 2) Ἐπιρρηματ., ταχέως Κεφαλλ. Πελοπν. (Βερεστ. Κόκκιν. Μανιάκ.) Στερελλ. (Ἀράχ. Λεπεν.): Πιλαλᾶς κ' ἔρχεσαι κοντά μου γιοργάδα σὰν πουλαράκι Βερεστ. Νὰ τὸ βαρέσης (ἐνν. τὸ ζῶον), νὰ πᾶς γιοργάδα Λεπεν. Συνών. φρ. νὰ πᾶς τρεχάλα. Τ' ἄλογο πάει γιοργάδα Κόκκιν. || Παροιμ.

Πότε ἡ νύφη μας γιοργάδα; τοῦ Λαζάρου τὴ βδομάδα (ἐπὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐργάσθησαν, λόγῳ φυγοπονίας, καὶ ἀνησυχοῦν, διότι ἡ προκαθωρισμένη προθεσμία λήγει) Μανιάκ.

Βγήκε ἡ νύφη μας γιοργάδα τὸ Σαββάτο βράδυ-βράδυ (συνών. μὲ τὴν προηγουμ.) Κεφαλλ. 3) Ἐργατικότης Στερελλ. (Ἀράχ.) Ἡ γιοργάδα τ' δὲν ἔχ' μουλουημούς (ἡ ἐργατικότης του δὲν περιγράφεται).

γιοργαδεύω ἐνιαχ. γιοργαδεύου Στερελλ. (Παρνασσ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γιοργάδα.

Ἐκτελῶ κάτι μὲ ἐπιτηδειότητα, ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς: Γιοργαδεύ' τὴ δ' λειά. Τήνε γιοργάδιμι τὴν κόφτρα. Γιοργαδεύ' νὰ σκάβ'. Τὴ γιοργάδιμι τὴν ἀγκούτσα (= ἀγκύλη ράβδος, κυρίως ποιμενική) || Φρ. Τοῦ γιοργάδιμα κι κἀνα ζιουβγάρ' 'ς τ' ἀφτιά. Συνών. φρ. Τοῦ δώσα δ' ὅ

χαστούκ' 'ς τὰ γρηγορά. Συνών. γιοργαδώνω.

γιοργαδίζω Πελοπν. (Γαργαλ. Δίβρ. Μαργέλ. Μεσσην.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γιοργάδα.

1) Ἐπὶ ὑποζυγίων, βαδίζω μὲ κανονικὸν ταχὺν βηματισμὸν ἐνθ' ἄν.: Τ' ἄλογό μου ἀρχινάει καὶ γιοργαδίζει Πελοπν. (Δίβρ.) Σὰ θές νὰ ψωνίσῃς ἄλογο, βάν' το νὰ γιοργαδίσῃ, νὰ ἰδῇς ἂν εἶναι σοὶ Πελοπν. (Μεσσην.) β) Ἐπὶ πτηνῶν, πετῶ γρηγορά Πελοπν. (Δίβρ.): Τ' ὀρνύκι καὶ ἡ πέρδικα γιοργαδίζουνε ἐδῶ, πέφτουνε, κι ὅσο νὰ πᾶς κοντά τους, σκαπετᾶνε τὴ ράχη. 2) Μετβ., παραινῶ τὸ ζῶον εἰς ταχὺν βηματισμὸν Πελοπν. (Μεσσην.): Τ' "Αι-Γιωργιοῦ κἀναμε πανηγύρι' ρίχνανε τὸ λιθάρι, γιοργαδίζανε τ' ἄλογα, ποιός θὰ φτάσῃ πρῶτος.

γιοργαδώνω ἐνιαχ. γιεργαδώνω Πελοπν. (Αἰγιάλ. Βραχν. Καλάβρυτ.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γιοργάδα.

Γιοργαδεύω, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Πρέπει νὰ τὸ γιεργαδώσῃς καλὰ (νὰ τὸ κατασκευάσῃς τεχνηέντως) Πελοπν. (Βραχν.)

γιοργαλήδικος ἐπίθ. Κρήτ. (Ζερβιν. κ.ά.) — I. Κονδυλάκ., Πρώτ. Ἀγάπ., 50.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. γιοργαλήης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ήδικος.

Γιοργαλήης, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Γιοργαλήδικα εἶναι τὰ ζῶα ποὺ περπατοῦν γιοργά. Κρήτ. Ἐχει ἓνα γάιδαρο γιοργαλήδικο αὐτόθ. Γιοργαλήδικο μουλᾶρι αὐτόθ. Συνών. γιοργαλίτικος.

γιοργαλῆς ἐπίθ. Θεσσ. (Μελιβ.) Κρήτ. — Λεξ. Βλαστ., 334 Θηλ. γιοργαλίνα Κρήτ. — I. Κονδυλάκ., Πρώτ. Ἀγάπ., 50.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. γοργα = τριποδισμός.

Ἐπὶ ὑποζυγίων, ὁ βαδίζων μὲ ταχὺν, κανονικὸν τριποδισμὸν Κρήτ. — Λεξ. Βλαστ., 334. — I. Κονδυλάκ., ἐνθ' ἄν.: Γιοργαλῆς γάιδαρος Κρήτ. Γιοργαλίνα εἶν' ἡ φοράδα σου αὐτόθ. β) Μεταφ., ἄνθρωπος χαζὸς Θεσσ. (Μελιβ.): Ἰδῶ βρίσκες γιοργαλήδης.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Γιοργαλῆς καὶ ὡς ἐπών Κρήτ. (Μυλοπότ.)

γιοργαλίτικος ἐπίθ. Πελοπν. (Καλάβρυτ. Κερπιν. Ὀλυμπ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. γιοργαλήης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ίτικος.

Γιοργαλήης, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Ὅταν ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ἐπῆρε ἓνα γιοργαλίτικο ἄλογο Πελοπν. (Καλάβρυτ.)

γιοργαλούδικος ἐπίθ. Πελοπν. (Ἡλ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. γιοργαλήης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -οῦδικος.

Γιοργαλήης, τὸ ὅπ. βλ.

γιοργανᾶς ὁ, ἐνιαχ. γιοργανᾶς Ἡπ. (Ἰωάνν.)

Ἐκ τοῦ οὗς. γιοργάνι καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ᾶς.

Ὁ κατασκευαστὴς ἐφαπλωμάτων. Συνών. γιοργαν-τζής, παπλωματᾶς.

